అజ్ఞాతవాసం

అయ్యా, పెద్దాయనా! నువ్విక్కడుండావా సామీ! బస్టాండులో బిక్కరిసి, బజార్లల్లో దేబరిస్తి, ఓటళ్ళ కాడ గుక్కిళ్ళు మింగితి. అందురూ దీన్నదేది 'టవునం, టవును' అని. నా పాలిటికిది అడివైపోయ. 'అయ్యా!' అంటి. 'సామీ!' అంటి. 'దేవరా!' అంటి. నాగోడు యినిపించుకునే నాధుడే లేకపోయ.

కూచున్నచోట కూచోని, నిలుచుకున్నచోట నిలుచుకోని మూడు దినాలాయె. ఇంత జేసినావా బగుమంతుడా అని కాళీడ్చుకుంటా యిట్లా నడిచొస్తావుంటే, యిక్కడ ఈ నాలుగీధులూ కలిసేచోట నువ్వు కనబడితివి.

నాకు ప్రానాలు లేచొచ్చ. నా కతంతా నీ సెవిలో ఎయ్యాలని నీ కాళ్ళ కాడికొచ్చి పడిపోయినా. నాకు తెల్సు. నీ మనసు పాలకుండ. నీ గుండె ఎండి కొండ. నువు సెవులిప్పి నా కత యింటావు. కండ్లిప్పి నా గతి చూస్తావు. 'ఒరే గంగడూ! ఇదా నీ కత' అని వొక కన్నీటిసుక్క రాలస్తావు. ఆ నమ్మకం నాకుంది. అందుకే సెప్తావుండా.

ఏం సామీ, నీ కెన్నేండ్లొచ్చినాయో నాకు తెల్దు. నాకు మాత్తరం నిరుడు గంగ పండగలో నలభై ఒకటో. నలభై రెండో అయివుండాల. ఇంతకాలంగా నేనెప్పుడూ ఇక్కడికొచ్చి నిన్ను జూచినోణ్ణి గాదు. పొస్తకాల్లో బొమ్మలజూచి, గోడలపైన పటాలు చూసి నువ్విట్లా వుంటావని అనుకున్నా. చూడగానే గుర్తు పట్టేసినా. నాకీ వూరు కొత్త. ఈ మనుషులు కొత్త. ఈళ్ళు మాట్లాడే మాటలు కొత్త, ఈళ్ళ చేస్టలూ కొత్తే. కొండ గొర్రెను పట్టుకొచ్చి సంతలో తోలి నట్టుంది నా పని. అడివి అడివంటారేగానీ ఈ టవునుకంటే అడివెంతో మేలు. అక్కడైతే ఆకులో, అలుములో మెయ్యొచ్చు. కాయలో, దుంపలో తినొచ్చు. వాగులో నీళ్ళు తాగొచ్చు. ఏ సెట్టు కిందనైనా చల్లంగా పడుకోవచ్చు. ఇక్కడట్లా కాదే! దీనాలి సిగదరగా. ఏ పని సేయాలన్నా సెయనీరే! రికషా తొక్కతానంటే, బండి దొరకనీరు. మూటలు మోస్తానంటే, ఇంతకు ముందట్నించీ ఆ పని జేసేవాడు తన్నకుండా యిడవడు. బాయిలో పూడెత్తతానంటే యిక్కడ యింటింటికీ కొళాయిలైపోయి బాయిలనేటివే లేకపోయ. ఇంక నేనేం జెయ్యాల? పగులంతా నా బతుకిట్లా బండబారిపోయిందా, ఇంక రేత్రుల్లో చీకటిపడేటప్పటికి చూచుకోవలసిందే నా పాట్లు! అరుగులపైన పడుకోనీరు. సత్తరాల్లో అడుగు పెట్టనీరు. గుళ్ళన్నీ మూసి బీగాలేసుకుంటారు. ఎక్కడా తావు దొరక్క రోడ్లపైన అట్లా, యిట్లా తారట్లాడతావుంటే ఈడెవుడో దొంగ నా కొడుకు దొరికినాడని పోలీసోళ్ళు తరుముకుంటారు. ఆ పుణ్ణాత్ముల కండ్లల్లో పడకుండా వుందామని సందుల్లోకి మళ్ళితే "లొవ్, లొవ్" మంటూ కుక్కలు పైకొస్తాయి. వర్సగా మూడు రేత్తుర్లూ యిట్లనే తెల్లారిపోయ, ఇది నాలుగో దినం. మళ్ళా సీకటి పడబోతా వుండగా నువ్వు కనిపిస్తివి.

నువ్వంటావేమో— అంతగా ఏ పనీ సేతకానోడివి, నోట్లో నాలుక లేనోడివి నువ్వింత దూరం ఎందుకొచ్చినావురా పిచ్చోడా! అని. నా సామీ! ఆ మాట మాత్తరం అనొద్దు. నక్క ముదిరితే నరుడవుతుందంట! తొండ బలిస్తే వూసరబల్లవుతుందంట! నెంద్రకాయ కొవ్వితే బొక్కలో వుండక బయటి కొస్తుందంట! నేనేమీ అట్లా పొగురుబట్టి దేశాలపైన బడినోణ్ణిగాదు. ఇంకా గావలిస్తే నా సంగతి మా వూళ్ళో పసల పోలిరెడ్డి నడుగు. పిన పెద్ద రాయప్ప నాయుణ్ణి అడుగు. గుడిలో పూజారి నడుగు. అంత పెద్దోళ్ళ నడిగేది యిష్టం లేకపోతే వూరి ముందర గొడ్లు మేపుకునే పిల్లకాయల్ని అడుగు. ఒకరి సొత్తుకు

పోయినోణ్ణి గాదు. ఒళ్ళు దాచుకొని పనికి ఎగనామం పెట్టినోణ్ణి గాదు. మాట దప్పినోణ్ణిగాదు. ఏం చెయ్యమంటావు జెప్పు! చిన్న మెత్తు తప్పు జెయ్యక పోయినా వూండూరొదిలి, కట్టుకున్న కొంపనొదిలి, పెళ్ళాం బిడ్డల్నొదిలి. అయి నోళ్ళ నందర్నీ వొదిలి తలపైన గుడ్డేసుకొని యిట్లా రావలసొచ్చింది. ఎందు కొచ్చిందంటే — అదేనయ్యా కత! అదే సామీ, ఈ గంగడి కత!

రాయవరంనుంచి రచ్చలదొడ్డికి పోయే రోడ్డుమీద దళవాయిపేటకు తూరుపుగా సిగరమాకుల గుట్ట దాటుకుంటే కనిపిస్తుంది. అదే సామీ మా వూరు. దాని పేరు పొరకలబయిలు. సుట్టూరా వున్న గుట్టల్లో పొరకపుల్లలు బలే యిస్తారం. అందుకన్జెప్పి ఆ పేరొచ్చిందంట. ఏమాత్తరం వానలు కురిసినా మూణ్ణెల్లు నీళ్ళు పారే కొండనారవకింద వరిమళ్ళు. పంచపాండవులు నీళ్ళు తాగినారంటని సెప్పుకునే అయిదు కుంటలకింద చెరుకుపైర్లు. ఇంకా యెగువకు పోతే శనిక్కాయలు దివ్వెంగా వూరే యెర్రజేన్లు. మళ్ళకు సేన్లకు సుట్టు కైవారంగా మామిడితోపులు. మా వూరని సెప్పుకోడం గాదుగానీ. ఊరంటే యిదిరా ఊరు అనిపించేట్టుగా వుంటాది మా పొరకలబయిలు. సేతిలో నాలుగు రాళ్ళు పట్టుకోని ఒక్కసారిగా యిసిరిపారేస్తే ఒకదానికొకటి బారెడు దూరంలో. మూరెడు దూరంలో పడవా? అట్లా వుంటాయి నాలుగూళ్ళూ. కాపోళ్ళుండేది కాపూరు. కమ్మనాయుళ్ళుండేది కమ్మపాలెం. మాలోళ్ళది మాలపల్లె. మాదిగోళ్ళది మాదిగిండ్లు. గ్రామమనే దొకటుంటే దానికి దేవుళ్ళుండ బన్లేదా? ఉండారు. ఉత్తరాన మాంకాళమ్మ. అడివిదోవలో మధ్యానాల్లో గొడ్లు, గొర్రెలు పండుకునే మద్దిసెట్లకింద కాటమ రాయడు. కాపూరికీ కమ్మపాలేనికి నడీమధ్య బజనగుడిలో రాములవారు. కదల కుండా, మెదలకుండా గుండ్రాయిల మాదిరిగా వుండే ఆ దేవుళ్ళ మాటకేంగానీ. కూచుంటా, నడస్తా, మాటాడతా, నాయాలు విచారిస్తా, దరమాలు కూడబలుకుతా గ్రామాన్ని కాపాడుకొచ్చే దేవుళ్ళున్నా మాకు ముగ్గురే! అత్తిసెట్లో పూత సూపించొచ్చు. కరణం మల్లయ్య గీత గీసినాడంటే దాటేవాణ్ణి సూపించలేవు. కుందేలికి కొమ్ము సూపించొచ్చు మణేగారు రాయప్పనాయుడు వుత్తరువిస్తే మీరేవాణ్ణి సూపించలేవు. తెల్లటి కాకిని సూపించొచ్చు. పెసిడెంటు పోలిరెడ్డి గుడ్లురిమి సూస్తే భయంతో గడగడలాడకుండా వుండేవాణ్ణి సూపించలేవు. అంత మట్టసంగా పెద్దంతరం సిన్నంతరం సెడకుండా, ఎగువ గనిమకు దిగువ గనిమకు ఎడం తగ్గకుండా పొరకలబయిల్లో దరమరాజ్జెం జరిగిపోతావుండే. ఏ దేవుడికి కన్ను గుట్టిందోగానీ సామీ, ఒక ముసలమొచ్చి పడిపోయింది.

ముసలమంటే మరేందీగాదు. పంచాయితీ వోట్లు!

నీకు తెలియందేముందిగానీ సామీ, రామాయనం తీసుకుంటే రాముడొక్కడే. ఇద్దురు రాముళ్ళుండరు. భారతం తీసుకుంటే భీముడొకడే. ఇద్దురు భీముళ్ళుండరు. మా వూరి సంగతీ అంతే! పంచాయతీ పుట్టినప్పటినుంచీ పసల పోలిరెడ్డే పెసిడెంటు. ఆయన కట్టె కడతేరిపోతే ఆ తరవాతేం జేస్తారంటావేమో! ఏం ఆయన కొడుకు సిన నాగిరెడ్డి లేడా? ఆ బయం మాకేమీ లేదు. ఎన్న సేతిలో పెట్టుకొని నెయ్యికోసరం ఎదుకు లాడేవాళ్ళంగాము.

అయితే దొరతనంవాళ్ళు వుండి వుండీ ఒక తిక్క రూలు తెచ్చి పెడ్తారని మాకేం తెల్సు? ఒకదినం మునిమాపటేళ మా పెసిడెంటు పోలిరెడ్డి పిలవనంపితే ఎళ్ళి సేతులు కట్టుకోని దూరంగా నిలబడినాను. "ఏంరా గంగా! ఎందుగ్గాను పిలిపించినానో తెల్సునా?" అనినాడు పోలిరెడ్డి. "ఎద్దులుగొట్టి సుద్దలు తినేవాణ్ణి సామీ! నాకేం తెల్సు? తమరే సెప్పాల" అనినాను.

"ఏం లేదురా గంగా! కాలాలు మారిపోతా వుండాయి. ఈ పొద్దుండిన రూలు రేపు లేదు. ఇప్పుడొకటి కొత్తగా వచ్చిపడింది. మన పంచాయితీకి మే మెవురూ పెసిడెంటుగా వుండకూడదంట. మీలో ఒకరిని పెట్టుకోవాలంట. కాదుగీదంటే కుదర్దు. ఒప్పుకోరు. నేను కరణంతో మణేగారితో మాటాడినా. నిన్ను పెట్టడం వాళ్ళకున్నూ యిష్టమే. అంచేత నేజ్జెప్పేదేమంటే, మన పంచాయితీకి నువ్వు 'సర్పంచి'గా వుండాల...."

నా కయితే ఆచ్చెర్యమైపోయింది. "సరపంచా! అదేంది సామీ! నేనెప్పుడూ యిన్లేదే!" అనినాను.

"అదేలేరా! పాత సారాయిని కొత్తసీసాయిలో పోస్తా వుండారు. పెసిడెంటనే మాటెందుకో పనికిరాందై పోయింది. ఇకమీదట 'సరపంచి' అనాలంట! రెండూ ఒకటే. మన పంచాయితీ కింక నువ్వే పెసిడెంటువి. అదీ సంగతి! తెల్సిందా?"

నా ఒళ్ళు మానై పోయింది. నోటిలోనుంచీ మాట బయటికి రాలా! ఇదేం చోద్దెంరా నాయనా అని నోరు తెరిచేసినాను. పుట్టి బుద్ధి తెలిసినాక యీ మాదిరి యిడ్డూరం ఏనాడూ యినింది లేదు. కాకపోతే నేను.... ఆసాది గంగడు అనే

నేను . వూళ్ళో మారాజులు కాలితో సెప్పిన పనిని చేత్తో చేసుకుపోయే నేను - ఎవుడో గవర్నమెంటోడు జెప్పినంత మాత్తరంలో ఏకదమ్మున సరపంచినై పోతానా? ఒకేళ పోలిరెడ్డి వుండమంటే మట్టుకు నాకు బుద్ధిలేకపోతాదా? అది కాదు పెద్దాయనా! నువు జెప్పు. గుడిలో అమ్మవారుంది. ఆయమ్మకు కట్తే కంచి పట్టుచీర గట్టాల. లేకపోతే దరమావరం పిలుకుచీర గట్టాల. అంతేగాని బొంత తీసుకొచ్చి కట్టబెడ్తారా ఎవురైనా? ఈ యిపరీతం ఎక్కడైనా వుంటావా? ఏ కాలంలోనైనా వుంటాదా?

ఇంతేగాదు. ఇంకా ఎంతో దూరం సెప్పి సూసినాను. అయితే ఆయన యినిపించుకోలా. "సర్లేరా గంగా! అయిపోయిన పెండ్లికి మేళా లెందుకు? నువ్వు సరపంచివి. అంతే! ఇంతకూ నీకు చేవ్రాలు పెట్టనమైనా వస్తుందో, లేదో? ముందా సంగతి జూడు" అని, లేచి చక్కా లోపలి కెళ్ళిపోయినాడు.

నాకు తలపైన రాయి పడినట్టయిపోయింది. గ్రామంలో ఎందరో పెద్దోళ్ళుండగా, యిదేందిరా ఈ పీడొచ్చి మన గొంతుకు సుట్టుకొనింది - అని దిగులుపడిపోయినా. రేప్పొద్దున్న ఎవురైనా ఆపీసరొచ్చి ఈ కాగితంపైన చేవ్రాలు పెట్టు అంటే ఏం జెయ్యాల? ఇరవై ఏండ్లప్పుడు రేత్రి పలుకూటంలో రుద్ది నేర్చిన అచ్చరాలు. మా పక్కింటి అబ్బోడి దగ్గర పేనా అడిగి తీసుకొని కుదురుగా రాసి సూచినా. పొట్ట పగిలేటట్టు నవ్వుతాడేగానీ, కుర్రెదవ అందులో తప్పేముందో సెప్పడే! కడకు తెల్సింది. మూడు రాయాల్సిందానికి బదులు రెండే రాసినానంట! "గండు, గండు" అని వాడెగతాళి పట్టిస్తావుంటే, తల పైకెత్తుకోలేక పోయినా.

ఏం జెప్పుదు సామీ, ఆ చెడ్డదినంకూడా వచ్చేసింది. సూట్లూ కోట్లూ యేసుకోని ఉద్యోగస్తులొచ్చి వూళ్ళో దిగేసినారు. "ఇస్కూల్లో మీటింగంట! నిన్ను రమ్మంటా వుండారు" అని యెవురో పరుగెత్తుకుంటా వచ్చి సెప్పిరి. గుండె బిక్కుబిక్కుమంటావుంటె బయపడతానే ఎళ్ళి నిలబడితి. మణేగారితో కాసేపు మాటాడినాక ఆపీసరు దొర లేచి ముందుకొచ్చి "రండి, రండి సరపంచి గారూ! వచ్చి కూచోండి" అని నాకు కురిచీ సూపించినాడు. పెసిడెంటు పోలి రెడ్డి, కరణం మల్లయ్య, మణేగారు రాయప్పనాయుడు, యింకా వూరి పెద్దలంతా అక్కడ కొలువుదీరుంటే, ఆళ్ళ మద్యెన నాకు కురిచీ కావలసొచ్చిందా? వద్దొద్దు

నే నిక్కడ్నే నిలబడి వుంటానని గింజుకుంటి. ఊఁహూ. ఆయన యినే కోపులో లేడే! నేను కురిచీలో కూచునేదాకా ఆయన నా పీకలమీద కూచునె. కాళ్ళు వణికిపోతాఉండాయి. ఒళ్ళంతా సెమట బట్టిపోయింది. నోట్లో తేమలేదు. అ తరవాతొక అరగంట సేపటిదాకా అక్కడేమేం జరిగిందో నేనయితే సరిగా జెప్ప లేను. పసల చినవాగిరెడ్డి, పచ్చిపులుసు చెంగయ్య, ఓదిరి నరసప్ప, ముత్తిరేవుల నాంచారు, యింకా ఒక నలుగురైదుగురుదాకా 'నంబర్లు'గా కురిచీల్లో కొచ్చిరి. ఆపీసరు సూపించిన చోట కాగితాలపైన చేవ్రాలు పెడితిమి. ప్రమాణకం జెయ్యండని నేర్చిన మాటలన్నీ సదివితే ఆయన పాటకు వంతపాట పాడితిమి. 'అయిపోయిందయిపోయింది. నువు పంచాయితీ సరపంచివైపోయినావ'ని అందురూ గొంతెత్తి సెప్పిరి. ఏమైనానో, ఎందుకైనానో నాకేం తెల్దు. ఆ బగుమంతుడికే తెలియాల.

నాకు తెలిసిందేమంటే - నేను తిరిగెల్లేటప్పటికి నా గుడిసెలో మట్టిగోడలు మారలేదు. పైన సొప్పదంటు కప్పు మారలేదు. ఎదురు తడికతో బెట్టుకున్న తలుపు మారలేదు. ఇంట్లో నా సత్తుగిన్నె మారలేదు. అందులో సంగటి మార లేదు. నా పెళ్ళాం కట్టుకునే చింకిపాతలూ మారలేదు. నా బిడ్డలు తొడుక్కునే మాసికల గుడ్డలూ మారలేదు. మరైతే నేను మాత్తరం మారిపోయినానని అంటా వుండారు.

ఆ రోజు రాత్రి తిండిదిని పడుకున్నాక రంగి అడిగింది. "ఏందే మామా! నువు సరపంచివైనావు గదా! దీనికేమైనా జీతమిత్తారా?" అని.

"ఇచ్చేటట్టయితే ఎవురైనా జెప్పరా? ఇచ్చేమాట అనుమానమే!" అనినాను.

"పోన్లీలే. జీత మిచ్చిరి, ఇయ్యకపోయిరి. సరపంచివైనాక నువు కూలి కెక్కడ బోతావులే మామా! ఇంటిదగ్గర్నే వుండు. నేను కూలికి బోతే రెండు ముద్దలు తెస్తానుగదా; నీకొకటి, నాకొకటి."

నాకు ఏడుపొచ్చింది. ఆడది సంపాదించుకొస్తే, అందులో భాగంపెట్టుకోని నేనింట్లో ఈగలు దోలుకుంటానా? ఛీఛీ. అదిగూడా బతుకేనా?

తెల్లారింది. పల్లెలో జనమంతా పన్లకు బోయినారు. సెట్టుకింద నులక మంచంలో నే నొక్కణ్ణిమాత్తరం మిగులున్నాను. అదేమంటే నేను సరపంచిని! పన్జేయగూడదు.

కోరుకోని వరమిచ్చి, కాళ్ళూ సేతులూ కట్టిపారేసినందుకు ఆ దేవుణ్ణి తిట్టుకోవాల. మనుషుల్నని ఏం లాబం?

ఒకటిగాదు, రెండుగాదు - ఈ మానాన నెల రోజులు దొర్లిపోయ ఇట్లా గాదని ఒక దినం తెంపుదెచ్చుకోని గ్రామ సావిడి దగ్గరకు పోతి. ముగ్గురు మారాజులూ అక్కడ్నే కనిపించిరి. "ఏంరా గంగా! బాగుండావా?" అని కరణం మల్లయ్య పలకరించె.

"ఏం బాగు సామీ! గ్రామంలో నన్నెవురూ పనికి పిలవడంలేదు. ఆడదాని రెక్కలకష్టంతో సంసారం జరగడంలేదు. సదూకూటానికెళ్ళే పిల్లోడికి నోటు పొస్తకాలు కొనిద్దామంటే పది రూపాయిలు సేతిలో లేవు. నాకయితే పిచ్చిబట్టిపోయి నట్టుండాది. ఇట్లా కాలం గడవడం నావల్లగాదు. ఒకమాట సెప్పిపోదామని వచ్చినాను. తమరు సెలవిప్పిస్తే ఏ రాయవరమో, రచ్చల దొడ్డోసేరి, ఏదో ఒక పన్జేసుకొని నాలుగు రూకలు సంపాదించుకుంటాను...."

"ఒరేయ్, ఒరేయ్! అంత పనెక్కడైనా చేసేవ్!" పినపెద్ద రాయప్ప నాయుడు కచ్చితంగా సెప్పేసినాడు" పౌరకల బయిలు సర్పంచి మావూళ్ళో కూలిపని చేసుకుంటా వుండాడని పొరుగూరివాళ్ళు చెప్పుకుంటే మేం తలెక్కడ పెట్టుకోవాల? అంతగా నీకు జరుగుబాటు లేకపోతే చిత్తూరి వెళ్ళిపో. అదయితే టవును. అక్కడ నీ అతీగతీ ఎవురూ పట్టించుకోరు. ఏమయ్యా కరణం! నువ్వేమంటావు?"

"అవునవున్నిజమేరా గంగా! కరణం మల్లయ్య బలపరిచినాడు." లేదంటే ఏ రెణ్ణెల్లకో, మూణ్ణెల్లకో ఒకసారి నువు సమితి మీటింగుకు హాజరుగావల్సి వుంటుందేమో! పరవాలేదులే. ఒక పనిచెయ్. టౌనులో ఒక పెద్దమనిషితో మాటాడి ఆయన పేరు మాకు రాయించు జవిళంగడి సుబ్బరామయ్యతో చెప్పి పెట్టినావనుకో? అసాది గంగడు. కేరాఫ్ 'జవిళంగడి సుబ్బరామయ్య' అని నీకు జాబు రాయిస్తాము. ఆజాబు చూచుకొని నువు మీటింగుకు రావచ్చు. మీటింగయి పోగానే తిరిగెళ్ళిపోవచ్చు ఏంరా, గంగా అర్థమైందా?"

అర్థమైనట్టుగా తల వూపినాను.

అంతేసామీ! ఆ మర్నాడు బయల్దేరి రావడమే రావడం! ఇక్కడ టవున్లో పెద్దమనుషులకేం కొదవ? కాదంటే నామాట సెవిలో ఏసుకునేవాళ్ళు మాత్తరం కనపించలా. ఇప్పుడు నువు కనిపిస్తివి. ఆమాటకొస్తే నీకంటే మాకు పెద్ద దిక్కెవరు? బతికినంత కాలం మా బాగు కోసరమే పాటుబడినావంట! మాకు అరిజనులని పేరు బెట్టిందిగూడా నువ్వేనంట! మూడుదినాల పొద్దుగునా కాళ్ళరిగి పోయేటట్టుగా తిరిగినందుకు నా అదురుష్టం బాగుండి నువ్వు నాకు దొరికినావు. "ఆసాది గంగడు. కేరాఫు గాంధీమహాత్ముడు. నాలుగురోడ్లు కలిసేసోటు. చిత్తూరు" అని మా ఊరోళ్ళు జాబు రాయిస్తే నాకు సేరిపోతుంది గదా?

ఏం సామీ, జవాబు సెప్పవు?